

Belvedere

H. G. BAAS

In het najaar van 1999 hebben de Ministeries van LNV, OC&W en VROM gezamenlijk hun nota over de relatie tussen cultuurhistorie en ruimtelijke ordening uitgebracht. De nota bestaat feitelijk uit twee delen: een beleidsvisie met de te nemen maatregelen en voornemens en een bijlage waarin een beschrijving van de 76 Belvedere gebieden wordt gegeven.

Nederland staat aan de vooravond van grote ruimtelijke veranderingen. De veranderende maatschappij legt in toenemende mate beslag op de schaarse ruimte. Deze ruimtelijke dynamiek vertaald zich onder meer in een veranderend waterbeheer en een vernieuwing van het verstedelijkingspatroon. Daarnaast is identiteit van de leefomgeving een issue dat steeds belangrijker wordt gevonden. De nota Belvedere wil deze twee maatschappelijke processen met elkaar verenigen. Het credo hierbij is 'behoud door ontwikkeling': door nieuwe gebruiksmogelijkheden te zoeken worden oude landschappen en bouwwerken bewaard. Evenzeer gaat het om 'ontwikkeling door behoud': door zuinig te zijn op ons cultureel erfgoed investeren we in ontwikkeling en versterking van identiteit, kennis, woongenot, vestigingsklimaat en toeristisch potentieel. Terecht wordt gesteld dat deze invalshoek – zeker van de cultuurhistorici zelf – een verandering in werkwijze en attitude vereist.

De verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de leefomgeving ligt volgens de makers van de nota hoofdzakelijk bij de gemeenten en waterschappen. De provincies kunnen, bijvoorbeeld met behulp van hun streekplan, het gebiedsgericht beleid sturen. Het rijk ziet voor zichzelf een faciliterende rol weggelegd. Verder wordt grote betekenis toegedicht aan het 'particulier initiatief'. Dit is vaak een belangrijke kennisbron en kan verder bijvoorbeeld invloed uitoefenen op bestemmingsplannen.

De nota presenteert ook de Cultuurhistorische Waardenkaart van Nederland. Na de zogenaamde Bolwerkkaart uit 1979 is dit weer een nieuwe poging om een geïntegreerd overzicht te geven van de belangrijkste cultuurhistorische

gebieden in ons land. Hierbij zijn de deelkaarten (archeologie, historische geografie en historische bouwkunde) 'gestapeld', waarbij als regel 'twee uit drie' is gehanteerd. Tevens zijn de gebieden, die op de werelderfgoedlijst van de UNESCO staan, aangemerkt als Belvedere gebied. Naast de 76 Belvedere gebieden zijn ook 105 steden op de kaart gezet. De rest van Nederland wordt aangemerkt als gebieden met cultuurhistorische waarden en/of hoge sectorale waarden.

Een zeer belangrijk aspect is de kennisontwikkeling en samenwerking. De archeologen, historisch-geografen en historisch-bouwkundigen zullen de dialoog moeten aangaan met stedenbouwers, planologen en ontwerpers (en omgekeerd natuurlijk). Hiertoe is het nodig dat ze 'elkaars taal' gaan begrijpen. Een probleem hierbij is wel de onevenwichtigheid van de cultuurhistorische sector zelf. Het ontbreken van een nationaal kennisinstituut op het gebied van de historische geografie wreekt zich hier opnieuw. In de nota wordt dit bij het Informatie- en Kenniscentrum Natuurbeheer (IKC-N) en het Staring Centrum (DLO-SC) gelegd, maar dit lijkt een noodoplossing. Verder wordt belang gehecht aan de toegankelijkheid van kennis, de deskundigheidsbevordering, onderzoek naar ruimtelijke trends en het aangaan van maatschappelijke allianties.

De nota kan als een cultuurhistorische doorbraak worden gezien. Niet eerder hebben zich drie ministeries sterk gemaakt voor dit onderwerp. Het is natuurlijk afwachten of er ook daadwerkelijke veranderingen zullen gaan plaatsvinden. Veel hangt hierbij volgens de makers af van het particulier initiatief. Van de verschillende overheden wordt verwacht dat ze de inbreng van het particulier initiatief op waar-

Cultuurhistorische Waardenkaart van Nederland

de weten te schatten. Om het een en ander te bevorderen is er in ieder geval voor de komende jaren een financieel kader gesteld. Voor thematische projecten (bijvoorbeeld historische infrastructuur), gebiedsgerichte aanpak, regionale projecten en lokale initiatieven zullen de komende jaren enkele miljoenen aan rijksmiddelen ter beschikking worden gesteld. Hoe de ver-

deling van de gelden plaats gaat vinden is echter nog niet duidelijk.

BELVEDERE. Beleidsnota over de relatie tussen cultuurhistorie en Ruimtelijke Inrichting. VNG Uitgeverij, Den Haag. ISBN 90 32276158 f 59,50 2 delen.